



Pripravila:
mag. Darja Lavrenčič Vrabec,
bibliotekarka, Mestna knjižnica Ljubljana,
Pionirska – center za mladinsko književnost
in knjižničarstvo
e-mail: darja.lavrencic@mklj.si

GLASBENI MOJSTER NARODOV GIUSEPPE TARTINI

8. april 1692, Piran – 26. februar 1770, Padova

**Skladatelj in violinist, izjemen glasbeni pedagog -
»il maestro delle nazioni«**

Giuseppe Tartini se je rodil v Piranu 8. aprila 1692. Njegov oče Giovanni Antonio Tartini je okrog leta 1678 prišel iz Firenc v Piran zaradi trgovanja s soljo. V svojem poslu je bil zelo uspešen in že kmalu si je med piranskimi meščani pridobil ugled, socialni položaj in bil sprejet med nje. Leta 1685 se je poročil s Caterino Zangrando di Pietro, potomko ene najstarejših plemiških družin v Piranu. Kako zelo je bil cenjen pri beneških oblasteh, dokazuje to, da mu je bila dodeljena zelo pomembna funkcija solnega pisarja, uslužbenca, ki je nadziral kakovost in količino pridelane soli.

Giuseppe je bil četrti otrok v družini, ki je imela svojo razkošno hišo v samem središču mesta, tik ob tedanjem pristanišču. Njegova otroška leta so bila vesela in brezskrbna. Prva znanja branja in pisanja, pa tudi osnove violine je pridobil v Piranu. Star 12 let nadaljuje šolanje v Kopru na Collegiu dei Nobili; verjetno je skupaj z očetom tudi obiskoval piransko Accademio dei Virtuosi, ki je združevala vse izobražene piranske meščane, da so na svojih srečanjih razpravljali o glasbi, umetnosti, literaturi. Njegovo zanimanje za instrumentalno glasbo, ki se ji je kasneje zapisal za vse življenje, izvira že iz njegovega otroštva in mladosti.

Po zaključenem humanističnem šolanju, ki je bilo obogateno tudi z učenjem violine, je oče želel, da bi se posvetil duhovniškemu poklicu, a sina je nemirna narava gnala drugam. Študij je nadaljeval na pravni fakulteti univerze v Padovi. Že kmalu po prihodu v Padovo, se je poročil z dekletom nižjega socialnega stanu, kar je imelo zanj vrsto neprijetnih posledic: odtegnjeno finančno podporo z doma, njuno ločitev, njegov odhod iz Padove v frančiškanski samostan v Assisiju, v katerem je preživel kar nekaj let.

Prav smrt očeta je povzročila Tartinijevo dokončno odločitev za glasbo. V samostanu je imel odličnega učitelja, češkega patra Černohorskyga. Tu se je v veliki meri predajal glasbi, igranju violine, intenzivno osnove kompozicije. V tem času se je ukvarjal tudi z raziskovanjem akustičnih zakonitosti.

Biografski podatki za nadaljnja leta so skopi: znano je, da je igral v raznih gledaliških orkestrih in nastopal kot solist, tudi v Milanu, Bologni, Neaplju, Palermu, Pragi ... svojo violinsko igro pa je izboljševal tudi v Anconi, kjer je študiral dve leti. Jasno je, da je leta 1715 zapustil samostan v Assisiju in ponovno zaživel skupaj s svojo ženo v Padovi. Tudi Benetke so povezane z njim, saj je v njih preživel kar 5 let. Tu je tudi že začel poučevati učence iz vrst beneških plemiških družin.

Leta 1721 so ga povabili na mesto prvega violinista in koncertnega mojstra v stolnici sv. Antona v Padovi. Imenovan je bil brez predhodne avdicije, kar priča o velikem slovesu, ki ga je užival kot virtuoz. Njegova slava je prestopila tudi meje Italije.



» ... in odšel je osrečevat Evropo
s čudovito melodijo svoje violine
in z razpravami glasbene znanosti ... «

(delček napisa s spominske plošče na fasadi Tartinijeve rojstne hiše)

Leta 1728 je ustanovil slovito violinsko šolo "La scuola delle nazioni". Učenci so vanjo prihajali iz raznih koncev Evrope, zato se je Tartinija prijel vzdevek »il maestro delle nazioni«, glasbeni mojster narodov. Tako zelo so ga spoštovali, da je spoštovanje do slavnega glasbenika prehajalo kar že v čaščenje. Šola je delovala 40 let in obiskovalo jo je okrog 200 glasbenikov. V tem času si je tudi pridobil tudi vzdevek »prvi violinist Evrope«. Eden njegovih slavnih učencev je bil tudi Leopold Mozart, oče slavnega Wolfganga Amadeusa Mozarta.

Kljub vse življenje krhkemu zdravju je dočakal visoko starost. Umrli je v Padovi leta 1770, kjer je v cerkvi sv. Katarine tudi pokopan. Zapustil je obsežen opus: okoli 130 koncertov, prek 170 sonat za violino itd. Pisal je predvsem za violino. Njegovo najslavnejše delo je sonata "Vražji trilček" (tudi »Vragov trilček«). Legenda pripoveduje, da se mu je v snu prikazal sam vrag, ki je neverjetno spretno igral na violino. Takoj ko se je prebudil in še pod vtisom teh izjemno močnih sanj, je melodijo zapisal. Ni bil čisto zadovoljen z zapisanim, saj se mu je zdelo, da ne more natančno zapisati izjemne vragove izvedbe, zato je v trenutku zelo hude jeze celo poskušal razbiti svojo violino. Tako naj bi nastala ena najbolj znanih in najbolj zahtevnih evropskih skladb za violino.

Tartini ni bil le izjemen violinist, skladatelj, glasbeni pedagog, temveč tudi glasbeni teoretik. Med drugim se je posvečal tudi

znanstvenemu delu; filozofskim, matematičnim in drugim vprašanjem. Najbolj znana je njegova *Razprava o glasbi v nasprotju s pravo znanostjo o harmoniji*, ki je izšla leta 1754, s področja matematike pa razprava *Platonova znanost o krogu* (hranijo jo v Tartinijevi spominski sobi v Piranu). Pomembna je tudi njegova disertacija iz leta 1767, s katero je pomembno vplival na razvoj violinske tehnike in sploh glasbene umetnosti. Pripomogel je k obogatitvi violinske tehnike: debelejšje žice, daljši lok, iznašel je tako imenovani diferenčni ton. Med njegovimi najbolj znanimi didaktičnimi glasbenimi teksti pa je Pismo Maddaleni Lauri Lombardini, Tartinijevi izjemno nadarjeni violinistki iz Benetk, iz leta 1760. V njem so na prijeten in preprost način napisani najpomembnejši nasveti za violiniste. Tudi sodobni violinisti še vedno upoštevajo te nasvete. Tekst je že kmalu doživel številne natise in prevode v mnoge evropske jezike. Žal, v slovenščino še ni preveden. Vpliv Tartinijeve šole (način igranja, komponiranja, filozofsko- teoretični pogled na glasbo) pa je bil prisoten v Evropi 18. stoletja in je preko njegovih učencev živel tudi še kasneje.

Tartinijeva hiša in spominska soba G. Tartinija v Piranu

Stavba spada med najstarejše hiše na osrednjem piranskem trgu in velja za pomemben kulturni spomenik. Znana je pod imenom hiša Tartini. Mestne listine iz leta 1384 jo omenjajo kot gotsko stavbo "Casa Pizagrua", in kot taka velja za predhodnico današnje Tartinijeve hiše. S predelavo srednjeveške hiše so verjetno začeli že starši Tartinijeve matere, dokončno podoba štiriosne, dvonadstropne palače, kakršne so imeli premožni meščani v širšem beneškem območju, pa je dobila s posegi v času prihoda Tartinijevega očeta. Prav v tej hiši je bil rojen Giuseppe Tartini.

Mnogo kasneje so njeno zunanost predelali v poznobaročnem slogu (okrasni elementi v fasadi, štukaturno okrasje in poslikave v njeni notranjščini). Proti koncu prve polovice 19. stoletja sta dediča hiše Tartini, nečaka Vatta, dala na fasado hiše vzdati spominsko ploščo v čast slavnemu predniku in glasbenemu geniju. V 19. stoletju hiša ni več v lasti Tartinijevih. Tudi v tem času je deležna zunanjih in notranjih prenov, v skladu z estetskimi merili tistega časa.

Prav tako je bila v 20. stol. deležna nekaterih posegov, tudi nekakovostnih, vendar pa je po zadnji, kakovostni prenovi v letih 1985 – 1991 zasijala v prvotni lepoti; med prenovitvenimi deli so v njej odkrili zanimive stenske poslikave. V hiši je sedež združenja Skupnost Italijanov Piran in je namenjena kulturnim prireditvam, razstavam in različnim umetniškim delavnicam. V prvem nadstropju je urejena Tartinijeva spominska soba s predmeti, ki jih je umetnik zapustil družini Tartini. Najzanimivejši eksponati so: posmrtna maska, mojstrova violina (Amatijeva violina), črtalnik, bakrorez z upodobitvijo Tartinijevih sanj in Tartinijev portret v olju, tudi fotografsko gradivo o odkritju Tartinijeva spomenika leta 1896. Med rokopisnim gradivom je najbolj zanimivo pismo slavni violinistki, Tartinijevi učenki Maddaleni Lombardini, v katerem razlaga pravila lokovne tehnike.

Tartinijev spomenik

Ob 200-letnici rojstva svojega velikega umetnika, leta 1892, so mu meščani Pirana želeli postaviti spomenik; a dela so se nekoliko zavlekla, tako da so šele leta 1896 postavili na visok podstavek bronasti kip "mojstra" v nadnaravni velikosti. Spomenik je delo beneškega kiparja Antonia dal Zotta.



